

behooren voortaan in het archief als historische documenten. Niemand heeft voortaan het recht de Geref. Kerken te bestrijden met bezwaren tegen de formule, dat het zaad des verbonds etc. (de uitspraak is bekend, B. H.). Want voor deze uitspraak is thans de nieuwe formule in de plaats gekomen. Wie het anders zegt, liegt en schaart zich in het gezelschap van den vader der leugenen".

Ds de Graaf was het zich dus bewust, dat aan de vroegere uitspraken toelichting en praeadvies verbonden waren; dat die stukken dus ook verbonden waren met de gevoerde processen! Doch daarom versta ik zijn jubel niet: van alle moeilijkheden in één slag af! Als revisierechter was het zijn taak van Godswege, nauwkeurig na te gaan, in hoever T. en P. verbonden waren aan de uitspraken '42, alsmede welke rol in verband daarmee deze stukken hadden gehad in de bekende tuchtmasseregelen. Nu juicht evenwel deze rechter, recht doende in hooger beroep: ik was in één slag van alle moeilijkheden af; ik behoeft de argumenten ter revisie niet eens in te gaan; want met de leeruitspraken had ik T. en P. laten vallen. Ik geloof echter, dat de engelen geweest hebben op dien Gen Maart: het college van rechters had de wet veranderd, en de processtukken onder de tafel gewerkt, en heeft het daarna nog aangedurfd in den naam van Christus alle vonnissen te bekrachtigen.

O, die verschrikkelijke morele afstomping! Het verval is nog veel dieper, dan één vrijgemaakte durfde vermoeden. Er waren verschrikkelijke dingen gebeurd. Maar dat het mogelijk zou zijn dat in hooger beroep de wet zou worden veranderd, de processtukken weggewerkt, en daarna nog de vonnissen bekrachtigd, dit is meer dan iemand verwerken kan. En de rechter beroemt zich daarop nog in het publiek. En de mederechter Schouten desgelijks: het Praeadvies had daarmee alle waarde verloren, zegt hij. Hij heeft er dus niet eens naar gekeken, toen hij in hooger beroep de schorsing en afzetting van Prof. Schilder beoordeelde moest. En Ds de Jager vindt, dat Toelichting en Praeadvies in het archief hooren als historische documenten. Wie het anders zegt, bevindt zich in het gezelschap van den vader der leugenen. Toch waag ik het andere dingen te zeggen. Die stukken hadden bij de revisie op tafel moeten liggen; het waren geen historische stukken, maar processtukken. Maar recht doende in den naam van Christus hadden de rechters het dossier al vast in het archief geborgen; de kerkhistoricus mag ze nog eens in handen nemen, de rechter zou het niet meer doen.

Doch al deze dingen zijn naakt en geopend voor de oogen van Hem met wien wij te doen hebben. En Hij oordeelt een rechtvaardig oordeel.

En voor zijn Aangezicht willen we vasthouden. dat Prof. Schilder gewonnen is, toen hij het gewaagd had, de leeruitspraken van '42 te bestrijden, zoals die in het Praeadvies waren toegelicht en verdedigd. Daar is één stuk, dat in dezen belangrijker is dan vele andere: de brief van de synode, d.d. 25 Febr. '44. Wat nam die synode het Schilder niet kwalijk, dat hij deze kritiek had geoefend op het Praeadvies; het was voor haar een heel belangrijk stuk; daarom ook had ze het aan de kerken toegestuurd, en in verschillende missives en in besluiten de kerken doen weten, dat ze stond achter de argumentatie van het Praeadvies. Ze heeft ons gezegd, wat de hoofdzak van het Praeadvies was, en dat dit stuk daarin trouw bleef aan 1905. En wat Schilder deed, in zijn bestrijding van de uitspraken-in-de-belichting-van-het-praeadvies, dat was niets anders dan verwarring aanrichten in datgene, waarin „volgens het eenparig oordeel der synodes van 1905 en 1942 onder ons zekerheid behoorde te bestaan". En dit deed de maat overloopen: er waren enkele andere kwesties geweest; maar toen hij 1942-annex Praeadvies bestreed, toen begon de procedure; hierin openbaarde hij zich als scheurmaker.

Ds de Graaf is in één slag van de moeilijkheden af, en Ds Schouten en Ds de Jager. Uitspraken-1942 en processtukken (Praeadvies) in het archief. Wie het anders zegt, is in gezelschap van den vader der leugenen. Maar daarom zullen ze uit hun woorden geoordeeld worden: ze hadden de wet vervangen, en de stukken opgeborgen in het archief, toen ze vonnissen moesten herzien. Daarvan zegt de Heere: ze weten niet te doen, wat recht is. En voordat Ds de Jager mijn collega Ds v. d. Born een plaats wijst in het gezelschap van den duivel, moet hij zich maar eens bezinnen op de vraag, in wiens gezelschap de gansche synode, leden, advies- en praeadviserende leden, zich bevond, toen ze recht deed in den naam van Jezus Christus, in hooger beroep. Toen ze het wetboek „vervingen" en de stukken in de archiefkast gingen wegbergen, wippen ze Jezus Christus uit hun vergaderzaal, al zelden ze recht te doen in zijn Naam.

Nog één ding moet ik noemen. Dat is de kwestie van den „zakelijken inhoud" van 1942 vv., die 1946 beweert onverswaakt gehandhaafd te hebben. De situatie is wel duidelijk: men zat met de kritiek op Praeadvies en Toelichting en 16 punten in zijn maag. Als men daarop was ingegaan, zou deze heele synode uit elkaar geborsten zijn al in haar eerste zitting. Men heeft er wat op gevonden. Een andere formuleering der uitspraken, en dan toch handhaving van den zakelijken inhoud.

Wat is die zakelijke inhoud? Ds de Graaf schrijft: „Voorts zou kunnen verwezen worden naar de nieuwe verklaring en gezegd kunnen worden, dat in die nieuwe verklaring de Synode de zakelijke inhoud der vroegere uitspraken gehandhaafd ziet".

Ja, ja, maar dat is toch wel al te fraai. Wat betekenen de uitspraken-1942? Zie de formule-1946, zegt Ds de Graaf. Maar ik zeg: zie Toelichting en Praeadvies.

Want (zie boven): men heeft de vonnissen gehandhaafd, die geveld waren op grond van de uitspraken '42, annex Praeadvies en Toelichting. Toen men die vonnissen handhaafde, handhaafde men de leeruitspraken in hun oude formuleering als grond voor het vonnis, handhaafde men ook het Praeadvies, dat blijfens den brief van 25 Febr. '44, in de procedure zulk een belangrijk document was.

Ds de Graaf o.s. moeten niet te vroeg juichen: zoolang ze de vonnissen handhaven, handhaven ze de uitspraken '42 e.a. volledig, ook al willen ze het niet. De rechters hadden alles wel in het archief geborgen, afdeling: historische documenten, maar ze bleven zeggen: de vonnissen „zijn terecht uitgesproken", aldus Ds de Graaf. Dat betekent: Prof. Schilder, Prof. Greijdanus enz. enz. blijven gebonden aan de leeruitspraken '42 in de toenmalige formuleering en belichting, en ze hebben geen deel in het rijk van Christus, zoolang ze zich van hun verzet daartegen niet bekeeren. ZOOLANG DIE VONNISSEN GEHANDHAAFD BLIJVEN, handhaaf men de leeruitspraken '42 niet slechts naar hun „zakelijken inhoud" doch NAAR HUN LETTERLIJKE TEKST EN IN HUN ONLOSMAKELIJKE SAMENHANG MET TOELICHTING EN PRAEADVIES.

Men moet niet zeggen: maar de synode zei, dat als iemand de nieuwe formule accepteert, dan kan de tucht worden opgeheven. Waarom kan dat? Want opheffing van de tucht kan slechts plaats hebben op twee manieren:

a. wanneer de zondaar zich bekeert en betering des levens belooft en bewijst.

b. wanneer het vonnis in hooger beroep wordt herzien, en dus het oude vonnis als in strijd met de wet wordt geannuleerd.

Daar kan — zie het bederf, dat steeds verder doorvreet, ook in de tucht — daar kan in het Koninkrijk der hemelen nu eenmaal niemand die met de sleutelen door de deur naar buiten is geworpen, langs een achterdeurtje weer binnengesmokkeld worden, zonder dat de schuld is erkend door den uitgebannene of door den rechter. Deze synode leert de kerken wel dat binnensmokkelen, maar daar kan geen „wederopneming" plaats hebben op grond van instemming met een nieuwe formuleering; de gemeente moet weten, of de gebannene zich heeft bekeerd, en ze moet ook weten, of de rechter misschien in zijn vonnis lichtvaardig was.

En omdat ik de handigheid van dit aangebrachte achterdeurtje afwijs, daarom blijf ik zeggen: handhaving van het vonnis betekent handhaving van den letterlijken tekst + Toelichting + Praeadvies.

Trouwens, niet alleen uit juridisch oogpunt moet men zeggen, dat Toelichting en Praeadvies ons den zakelijken inhoud leeren. Ook uit historisch oogpunt. Ds de Graaf maakt er zich wel heel gemakkelijk af, (evenals de beide andere bovengenoemde leden der synode), als hij zegt: de synode „ziet" in de nieuwe verklaring den zakelijken inhoud der vroegere uitspraken gehandhaafd. Dat is echter onjuist. Wat een nieuwe synode „ziet" als zakelijken inhoud, kan wel heel onjuist zijn. Den zakelijken inhoud leert men nu eenmaal alleen uit historische documenten.

Wat is de „zakelijke inhoud" van '42? Niet wat '46 zegt in haar nieuwe formule, maar wat '42 zelf daaromtrent verklaarde in de Toelichting, gevolgd door Praeadvies.

Ik begrijp het wel: Ds de Graaf is het met vele anderen met die documenten niet eens; en daarom juicht hij: nu ben ik „in één slag van mijn moeilijkheden af". Maar hij juicht te vroeg. Nu op zijn voorstel uitgesproken werd, dat de „zakelijke inhoud" van '42 onverswaakt diende te worden gehandhaafd, nu blijven Toelichtingen en Praeadvies hun waarde behouden; ze hebben niet „alle waarde verloren", Ds Schouten, en ze hebben evenmin alleen maar „historische waarde", Ds de Jager, maar ze houden Kerkelijke waarde.

Trouwens, het gescharrel begint al direct weer, nu men zeggen gaat, welke de zakelijke inhoud is. Prof. Ridderbos Sr. redeneert in „Geref.-Weekblad" al weer volkomen in de lijn van het Praeadvies, en hij heeft gelijk. Als zakelijk toch alles gehandhaafd wordt dan moet men het ook maar op dezelfde wijze beredeneeren.

Maar nu komt ook direct de voosheid aan het licht van de nieuwe formule. Want terwijl Prof. R. in de lijn van het Praeadvies zijn toelichting schrijft op de nieuwe formule, daar spreekt Ds de Graaf op een bepaald punt al vierkant tegen het Praeadvies in. B.v. als hij omschrijven gaat het karakter der verbondsbelofte. Hij zegt, dat in de nieuwe verklaring deze gedachte ligt, dat we de belofte moeten zien „als een door den Heiligen Geest krachtig en werkzaam Woord Gods" en dat daaruit volgt een bepaalde beschouwing van het zaad des verbonds: als een zaad, dat „deelt in de wederbarende genade des Heiligen Geestes".

Ik heb heel wat vragen uit dogmatisch oogpunt. Loochent één der vrijgemaakten, dat het Woord Gods levend en krachtig is?

Verder, Ds de Graaf wilde een „eenvoudige uitspraak des geloofs" geven. Maar hij verraaft hier, dat hij ter synode aan het theologiseeren was. Hij trok al redeneerende zijn conclusies uit het karakter der verbondsbelofte ten aanzien van het zaad des verbonds. Laat hij dan ook niet langer zeggen, dat hij een „eenvoudige uitspraak des geloofs" geeft, als die al vol is van theologische conclusies. Het eenvoudige geloof spreekt de Schriften eerbiedig na, en trekt geen „conclusies" uit het „karakter" der belofte, om zoo te komen tot een „beschouwing" van het zaad des verbonds. Trouwens, dat spreken van „voorwaardelijke belofte" bewijst in één keer genoeg: we zitten daarmee weer midden in de problematiek van het Praeadvies. Doch zeg dat dan liever ook hardop, of krijgen we geloofsuitspraken met theologische noten?

Voorts: het Woord Gods is krachtig en werkzaam. Volgt daaruit, dat we het zaad des verbonds te beschouwen hebben als deelend in de wederbarende genade des Geestes? Ik begrijp het misschien niet goed; maar ik meende, dat we het onder ons erover eens waren, ik bedoel in de afwijzing van Barth's idee: de sprekende God = de geloovende mensch. Maar ik meen, dat we op de manier van Ds de Graaf mooi in die richting koersen: de belovende God = het wedergeboren (of te wederbaren) zaad.

Doch daarover wil ik het niet hebben. Ds de Graaf zegt: belofte is; een levend en werkzaam Woord Gods. Dat is dus de zakelijke inhoud van 1942. Het Praeadvies evenwel zei (bij de bespreking van antw. 74 H. Catechismus), dat de belofte was „de verzekering van een genade, die bij den doop als aanwezig wordt verondersteld".

Ik vraag nu slechts: als men het Praeadvies loslaat, bij de bepaling van den zakelijken inhoud, dan is het hek van den dam. Men kan dan alle kanten uit. Is belofte de verzekering van een aanwezige genade, of een levend en werkzaam Woord? En op dat beloftebegrip bouwen ze dan hun conclusies ten aanzien van het zaad. Dákrin spreken ze elkaar dan ook gruwelijk tegen.

Uit het karakter der belofte volgt de beschouwing van de kinderen des verbonds, zegt Ds de Graaf. En die daaruit volgende! beschouwing is dan ook in de formule opgenomen.

Maar nu concludeer ik: ijzer en leem, die heele formule. Prof. R. en Ds de Graaf hebben een verschillend beloftebegrip, hebben dus ook een verschillende beschouwing van het zaad.

Ze zijn het dus in de nieuwe formule helemaal oneens.

Maar dan moesten ze ook maar niet langer de menschen wijs maken dat ze beiden den zakelijken inhoud van 1942 handhaven. Nog wel: belijden! Gemeenschappelijk belijden, terwijl ja staat tegenover neen!

Ijzer en leem, die formule. Maar daarom stort dan ook de kerk ineen, die men op deze basis vergaderen wil. We zijn van al die moeilijkheden af, zegt Ds de Graaf. Ik zou antwoorden: u is slechts van de moeilijkheden af, zoolang ieder der synodeleden zwijgt over den zakelijken inhoud der formule. Zoodra ze erover gaan schrijven zitten ze er weer midden in.

En Ds de Graaf heeft daarom geen andere keus: zwijgen in alle toonaarden over de nieuwe formule. Zoodra de leden der synode erover schrijven gaan, is de tweespalt groot, en de moeilijkheden legio.

Dogmatisch verval, zoo'n formule. Over het morele verval zal ik nu verder maar niet spreken.

B. HOLWERDA.

DE UT
GEREF.

Hadden
Utrecht
deuren te
Conclu
echter ee
behouden
open te
is, da Sy
oordeelt:
Deze la
beter we
druk, da
Synoden
algemeen
in de o
vergader
te gaan.
tekenis
worden.
werden g
de Kerke
Nota's, M
hebbende
niet in d
gedepone
behouden
h e i m h
Wat is
Een of
Een ve
vennoots
Een sa
vaardig
Is dit
die spreek
van alle
lijke gem
de werel
vertrouw
Moet c
Ja, ja,
de leer a
in 't ope
moest
ze open t
a) 't kos
ketterij
zou onv
hebben
Dus d
het ston
van de b
het noem
spreken
raadzaam
Wat s
stelling!
Een S
praak d
bijwijze
bij haar
Neen,
jacht ga
Er is
Er is
Er is
Kerken.
Dus: c
Maar
ters te s
Dat m
Immer
de deure
dan moe
getulge
Onmog
Synoden
te behar
is een za
blijven.
Dat wa
Nu he
't was be
Is dat
Waar
bezetting
Maar
woord he
Het ke
En, zeg
m o g e
Die m
geven a
reforme
der leerg
waar nien
den vrede
Men h
der leerg
maakt.
Men h